

Stappenplan Realisatie Opstart Beheermonitoring Weidevogels 2016; 9 oktober 2015

De agrarische collectieven hebben de taak om in 2016 een start te maken met de beheermonitoring van weidevogels. Daarbij gaat het om verzamelen van weidevogelgegevens om het gecontracteerde beheer in het lopende seizoen aan te passen óf in het beheerplan voor het volgende seizoen. Dat vereist niet alleen professionalisering van de collectieven, maar ook bij de vrijwilligersgroepen. Een aantal collectieven is in samenwerking met vrijwilligers al enkele jaren bezig met beheermonitoring, maar andere collectieven moeten dit voor 2016 nog opstarten. De te zetten stappen zijn veelal collectief- en gebiedsspecifiek en het is daarom het beste om per collectief een overleg aan te gaan. Onderstaand stappenplan is beoogd om de benodigde stappen in de goede volgorde te zetten en daarmee bij te dragen aan een goede samenwerking tussen de betrokken organisaties en tot een gezamenlijke uitvoering van de beheermonitoring te komen.

Stap 1. OVERLEG PROVINCIALE ORGANISATIE/VRIJWILLIGERSGROEP <-> AGRARISCH COLLECTIEF

Advies is om eerst de intentie uit te spreken over het gezamenlijke doel t.a.v. ANLB en de daartoe benodigde samenwerking bij uitvoering en (bijdragen aan zoeken naar) financiering van ondersteunende activiteiten door provinciale organisaties. Die uitspraak is nodig om het overleg positief te starten en die mag vrij algemeen blijven. De concrete uitwerking komt op het moment dat duidelijk wat er precies moet gebeuren, welke taakverdeling wordt afgesproken en wat er qua financiering mogelijk is bij de verschillende organisaties.

Stap 2. SAMEN BEPALEN WAAR VRIJWILLIGERS QBM-TELLINGEN KUNNEN DOEN EN WAAR NIET

Voor deze stap is kaartmateriaal met het (actuele) voorkomen van weidevogels nodig, met het gecontracteerde beheer en met de loopgebieden van vrijwilligers. Door waarnemingen en zo nodig extra rondes in april (2) en vlak voor maaien kan worden bepaald waar aanvullend beheer nodig is. Zo mogelijk worden hier ook de BMP-inventarisatievlakken voor de beleidsmonitoring in meegenomen. Op basis van dit alles wordt bepaald waar extra inzet van vrijwilligers waarschijnlijk nodig is. Waar onvoldoende vrijwilligers beschikbaar zijn, moet dat worden aangevuld met nieuw te werven en op te leiden vrijwilligers, dan wel door inzetten van veldmedewerkers van het agrarisch collectief. In specifieke gevallen kunnen sommige boeren dit soms echter ook zelf.

Stap 3. SAMEN OPSTELLEN INDELING VAN HET WERKGEBIED IN TELGEBIEDEN

Voor deze stap is naast het kaartmateriaal uit stap 2 tevens topografisch kaartmateriaal nodig en specifieke gebiedskennis (van vrijwilligers en boeren). De BTS-telling bestaat uit een broedpaartelling en een gezinnentelling. Het uitvoeren van BTS-tellingen kan alleen verantwoord plaatsvinden als duidelijk omgrenste telgebieden zijn vastgesteld. Zie bijlage 1 voor de stappen om tot realisatie van werkbare telgebieden te komen.

Voor de broedpaartelling geldt als handvat dat één deskundige teller per dag van 8 uur tellen tussen de 200 en 250 ha kan tellen. Aangezien er vaak spreiding is in de start van het broedseizoen per gebied en daarmee ook in de timing van de tellingen kan dezelfde teller meerdere gebieden per seizoen doen. Voorwaarde is wel dat dergelijke tellers meerdere dagen achter elkaar inzetbaar zijn.

Voor de gezinnentelling geldt als handvat dat per dag één persoon ca. 250 ha kan tellen. Is het gebied 1.000 ha, dan zijn er 4 personen nodig. Het is handig om bij elke teller een teller in opleiding (ook vrijwilliger) te laten meelopen. Dat werkt goed in uitwisseling over waarnemingen en realiseren van een pool van tellers. Ook bij gezinnentellingen geldt dat vanwege verschil in timing van het broedseizoen diezelfde personen later in de week of in daaropvolgende weken weer andere gebieden kunnen tellen. Ervaring in Amstelland is dat het mogelijk is om 6 polders met in totaal 2.500 ha de broedpaartelling te doen met 4 tellers in 70 uur en de gezinnentelling met 5 tellers in totaal 52 uur.

Stap 4. SAMEN BEPALEN OPPERVLAKTE TE TELLEN GEBIED VOOR BTS: AANTAL BENODIGDE TELLERS

Na het vaststellen van de telgebieden wordt de oppervlakte van het te tellen BTS-gebied vastgesteld en kan de berekening starten van het benodigd aantal tellers. De broedpaartelling kan worden gespreid over enkele opeenvolgende dagen en vereist daarom minder mensen dan de gezinentelling waarbij gebieden (vanwege het uitsluiten van het risico van e- en immigratie van gezinnen) wel in één dag moeten worden geteld.

Stap 5. SAMEN OPSTELLEN MEERJARENSCHEMA VOOR BTS-TELLINGEN

Het is zeer voorstelbaar dat er in 2016 bij meerdere collectieven nog te weinig deskundige tellers/vrijwilligers zijn om in alle relevante telgebieden BTS-tellingen uit te voeren. Advies is om dan een selectie te maken van de meest waardevolle telgebieden die elk jaar geteld worden en daarnaast een schema voor de komende zes jaar hoe in de overige gebieden in minimaal 1 jaar, maar liefst zo vaak mogelijk BTS-tellingen uit te voeren. In de gebieden waar niet jaarlijks BTS-telling wordt uitgevoerd, dient wel zo grondig mogelijk elk jaar QBM-tellingen/waarnemingen plaats te vinden. Dan is er in ieder geval wel meer zicht op het gegeven of het beheer op de goede plek ligt.

Stap 6. BEPALEN VAN DE NOODZAAK VOOR CURSUSSEN VOOR QBM-WAARNEMERS EN BTS-TELLERS

Op basis van de selectie van deelgebieden waar geen vrijwilligers zijn voor de QBM-tellingen wordt bepaald of dat kan worden ingevuld met inzet van veldmedewerkers van het collectief. Zo niet, dan wordt (kan ook sowieso) ervoor gekozen om nieuwe vrijwilligers te werven en op te leiden. Op basis van de selectie van telgebieden voor BTS-tellingen en het aantal beschikbare en deskundige BTS-tellers en de bij hen beschikbare tijd wordt bepaald of een cursus BTS-telling nodig is.

Stap 7. AFSPREKEN VAN TAAKVERDELING BIJ ORGANISEREN, WERVEN EN GEVEN VAN CURSUSSEN

Vrijwilligersgroepen kunnen het organiseren van cursussen vaak prima zelf, maar gezien de nieuwe aanpak met QBM- en BTS-tellingen volgens het SCAN-protocol Beheermonitoring Weidevogels en de gewenste uniformiteit is het beter als de provinciale organisaties de cursussen verzorgen. Zij kennen de groepen, hebben ervaring met geven van cursussen en kennen het protocol. Het doen van QBM-tellingen/waarnemingen nemen de provinciale organisaties op in de standaard voorlichting naar vrijwilligers. Provinciale organisaties kunnen de BTS-cursussen organiseren, waar nodig met inhuur van een docent die met succes de docentencursus Beheermonitoring van LNL en Sovon heeft gevolgd. Zo kan een collectief op dit punt worden ontzorgd.

Stap 8. (SAMEN) ZOEKEN NAAR FINANCIERING

De collectieven financieren hun ureninzet voor het organiseren van het weidevogelbeheer uit de organisatiekosten. Provinciale organisaties hebben beperkt uren beschikbaar voor reguliere ondersteuning van vrijwilligersgroepen bij weidevogelbescherming. De extra ureninzet van provinciale organisaties voor ondersteuning van vrijwilligersgroepen en voor beheermonitoring van weidevogels moet ook geregeld worden. Transparantie is hierbij zeer belangrijk. Zo nodig zal op initiatief van het collectief gezocht worden naar aanvullende financiering om de benodigde inzet daadwerkelijk te kunnen realiseren.

UITVOEREN VAN DE BEHEERMONITORING

Het realiseren van beheermonitoring is de verantwoordelijkheid van het collectief. De kwaliteit van met name de BTS-tellingen (liefst in tweetallen uit te voeren waarbij telkens een ervaren teller wordt gekoppeld aan een beginnende teller/vrijwilliger) is cruciaal. De provinciale organisatie kan in samenwerking met de vrijwilligersgroep het collectief op dit punt in belangrijke mate ontzorgen. Vertrouwen in elkaar en de wil om samen een echt succes van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer te maken zijn hierbij onmisbare basisvoorwaarden.

Op basis van opgedane ervaringen in Amstelland worden kosten voor het semiprofessioneel uitvoeren van BTS-tellingen geschat op 1%-3% van het totaal budget van een collectief

Bijlage 1. Realiseren van werkbare telgebieden

Vooraf

- Zorg voor kaartmateriaal met het werkgebied van het collectief en van de onderliggende anv(-en)
- Zorg voor kaartmateriaal met (voorintekening van) beheercontracten van leden met het collectief
- Zorg dat er mensen zijn die specifieke gebiedskennis hebben en weten waar weidevogels broeden en met hun jongen wel of niet heen lopen en welke looproute de meest handige is.

Vaststellen van grenzen

- Teken op kaart alle harde begrenzingen in binnen het werkgebied van het collectief, maar zorg dat ook de buitengrens hard in beeld komt. Neem daarbij zoveel land zonder contract mee (en zo nodig ook zonder vogels) als nodig is om tot goede harde grenzen te komen. Tel ook die gebieden zonder vogels; zit er echt niks, dan ben je vlug klaar. Maar je kunt wel zeggen dat je er geteld hebt.
- Harde grenzen zijn grenzen die weidevogels met jongen niet passeren. Een grens is ook hard als heel af en toe een gezin die grens wel weet te passeren. Er zijn voorbeelden van zulke situaties. Gaat het om 1 van de 100 paar, dan zal dat het resultaat van de telling niet wezenlijk beïnvloeden. Zijn dat er 10 van de 100, dan wordt het resultaat wel wezenlijk anders en is het geen harde grens.
- Harde grenzen zijn:
 - o Spoorlijnen
 - o Aaneengesloten huizenrijen/wijken
 - o Snelwegen en andere druk bereden autowegen
 - o Kanalen en andere (brede) watergangen met steile kanten
 - o Bossen en dicht op elkaar staande bomen(rijen)
 - o Bedrijventerreinen
 - o Fiets- en/of wandelpaden met afsluitende rasters

Oppervlakte van het telgebied

- Er is niet echt een minimum grens voor een telgebied, maar hele kleine geïsoleerde telgebieden zijn mogelijk wel brongebied, maar meestal weinig duurzaam op populatieniveau.
- Neem voor berekening van de maximale grootte van een telgebied het aantal beschikbare deskundige tellers voor dat gebied voor de gezinnetelling en vermenigvuldig dat met 250 ha (de maximaal te tellen oppervlakte per teller per dag bij de gezinnetelling);
- Is een telgebied groter dan wat de beschikbare tellers bij de gezinnetelling in één dag kunnen tellen, kijk dan of het mogelijk is om meerdere aaneengesloten percelen te duiden waar normaliter geen weidevogels broeden en waar ze met hun jongen ook niet heen gaan en die om het weidevogelgebied heen liggen. Zulke grenzen zijn niet optimaal, maar met de juiste voorzichtigheid wel hanteerbaar.
- Is er dan nog sprake van een gebied dat niet in één dag geteld kan worden, tel dan in twee aaneensluitende dagen en vermeld dit bij de rapportage intern en extern.

Looproute

- Een looproute bepaalt mede de effectiviteit van de inspanning van de teller. Hoe economischer de looproute is, hoe makkelijker het is om de maximale oppervlakte per dag te tellen.
- Houd daarom bij het realiseren van telgebieden rekening met de looproutes die mogelijk zijn. Het kan soms efficiënter zijn twee tellers in te zetten en zo te voorkomen dat één teller een stuk moet omlopen.
- Leg de looproute van tevoren vast op kaart en zorg in het veld dat die ook zo kan worden gelopen.

Zie voor de uitvoering de handleiding BTS-telling van LBN en de PPT van cursus BTS-telling van LNL en Sovon.

Aanleveren van telgebieden bij LandschappenNL

- Alle telgebieden moeten in de database, anders zijn er geen kaartbeelden en grafieken te maken van de QBM-waarnemingen en BTS-tellingen
- Aanleveren in Excel met gebiedsnaam, gemeentenaam, naam anv én collectief en oppervlakte telgebied